

ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ ЛЬОНАРСТВА НА ГІДРОМОРФНИХ ГРУНТАХ У РАДІОЗАБРУДНЕНІЙ ЗОНІ

В.Г. Дідора,
А.П. Липко,
І.Ю. Деробон

Державна агроекологічна академія України, м. Житомир

У зоні з підвищеним радіозабрудненням на гідроморфних ґрунтах за рахунок підвищеного використання поновлюваної енергії можна отримувати високі і стабільні врожаї льонопродукції.

Незважаючи на високу рентабельність льону-довгунця, площі посіву і виробництво продукції за останні роки скоротилось майже у десять разів, а його якість погіршилася.

Серед великого різноманіття ґрунтово-кліматичних зон лише регіон Полісся України придатний до вирощування провідної технічної культури – льону-довгунця, продукція якого

користується великим попитом, а вартість однієї тонни волокна коливається в межах 1500-2500 доларів США.

Екстенсивне використання та високий рівень розораності ґрунтів (Рижук С.М., 2000 р.) призвели до того, що льон-довгунець розміщувався на малопродуктивних, дерново-прихованопідзолистих, дерново-, слабо- і середньопідзолистих піщаних та глинисто-піщаних ґрунтах, де кожен третій гектар практично без фосфору і калію. Тому вилучення з обробітку орних малопродуктивних ґрунтів обумовлює розміщення льону-довгунця з урахуванням адаптивно-ландшафтного землеробства, на ґрунтах з достатньо високою потенційною родючістю й вологозабезпеченістю. Виробництво льону у регіоні Чорнобильської катастрофи опинилось в умовах забруднення ґрунтів радіонуклідами. Таке становище є однією з важливих причин не тільки скорочення, а й повного припинення виробництва льонопродукції. Проте зона Полісся і є зоною гарантованих високоякісних і стабільних врожаїв льону-довгунця, який має найменший коефіцієнт переходу радіонуклідів і тому він є по суті екологічно чистою продукцією вирощування на гідроморфних, осушених ґрунтах, з показниками гідротермічного коефіцієнта 1,5-2,5. За даними Ковальова В.Б. (1996) льон-довгунець за період росту і розвитку набирає мінімальну кількість радіонуклідів Cs-134-140 Бк/кг і Cs-137-120 Бк/кг. Вміст радіонуклідів у льоносолі і насінні знаходиться у межах: Cs-134 - 140 Бк/кг і Cs-137 - 100-510 Бк/кг, що не перебільшує ТДР для сільськогосподарської продукції.

У льону-довгунця можливе вторинне забруднення трести радіонуклідами, які попадають на продукцію за період мацерації, що перебільшують допустимі рівні забруднення. У технологічному процесі переробки льонотрести на волокно збільшується забрудненість робочих місць, що перебільшує допустимі рівні.

За даними Дідори В.Г. (1969) підсів під льон рихлокущових злакових трав покращує умови вилежування і якість льонопродукції, а її забруднення зменшується у 1,5-2,0 рази (Ковальов В.Б., 1996).

Відродження і перспективи розвитку конкурентноспроможної продукції льонарства в Україні повинно бути спрямоване не на екстенсивний шлях, а на різке зростання використання поновлюваної фотосинтетичної активної радіації, де головною ланкою є енергозберігаюча технологія. Вирішення такої проблеми можливе лише з урахуванням постійного забезпечення льону-довгунця продуктивною вологою і збільшення коефіцієнта використання фотосинтетичної активної радіації. Такі біологічні вимоги льону-довгунця можуть бути забезпечені необхідними показниками ГТК, а це в першу чергу вирощування льону на перезволожених, осушених дерново-глейових ґрунтах, питома вага яких у зоні Чорнобильської аварії становить понад 50%.

Розрахунки показують, що в цій зоні можна отримувати дійсно можливий врожай в межах 110 центнерів надземної фітомаси, у тому числі соломи льону-довгунця близько 100 цнт, трести - 75, а в перерахунку на волокно - 18-19 і насіння - 7-8 ц/га. При такій високій врожайності екологічно чистої продукції коефіцієнт використання ФАР становить - 1,7-1,8, це майже у 2,0-2,5 вище, ніж при вирощуванні льону за інтенсивно енергозатратною технологією.

Тільки при раціональному розміщенню, своєчасному і якісному виконанню технологічних операцій можна впевнено прогнозувати одержання продукції льону-довгунця на рівні 1,7-1,8% використання поновлюваної енергії у Чорнобильській зоні радіозабруднення.